

A MAGYAR NÉPMŰVELŐK TÁRSASÁGA

Az iskolánkívüli népművelés 1868-tól, amikor Türr István tábornok megalapította az első népművelési kört, ahol Hunfalvy Pállal és Irányi Dániellel maga is tanított, 1917-ig kizárólag társadalmi feladat volt. Ez alatt az idő alatt a népművelés érdekében igen sok és számottevő egyesület alakult, ezek közül a legjelentősebbek voltak az Uránia, Szabad Lyceum, EMKE, Magyar Gazda Szövetség. Ezek az egyesületek igen szép és értékes munkát fejtettek ki, de hatásuk csak az ország egyes terület-rezéire és a lakosság bizonyos rétegeire terjedt ki és így lassan-lassan elsorvadtak.

Ezeknek az egyesületeknek a működéséből fejlődött ki azután az Országos Közművelődési Tanács, mely az analfabéta tanfolyamok szervezésére vetette a fősúlyt és egy népszerűvé vált kiadványt adott ki, a „Vasárnapi Könyv“-et, amely fejlődésének legmagasabb fokán 100.000 példányban jelent meg. Ennek a tanácsnak jogutóda az „Országos Közművelődési Szövetség“ címen még ma is szereplő kulturális egyesület, melynek tagnévsorában a legnagyobb nevek szerepelnek ugyan, de maga a szövetség sem nem országos, sem nem — eleven — szövetség.

Ez a szövetség adja ki most a fentemlített „Vasárnapi Könyv“-et 8 oldal terjedelemben, mint 33. évfolyamot, amelyben azonban — legalábbis az utóbbi években — még véletlenül sincs egy Magyarországról szóló cikk vagy kép. 1911-ben gróf Apponyi Albert akkori kultuszminiszter a népművelés támogatására megalakította az „Országos Szabadoktatási Tanács“-ot. Megalakító rendeletében azonban hangsúlyozta, hogy a népművelés továbbra is társadalmi feladat marad. Ezt a Tanácsot ruházta fel azután 1917-ben a Vallás- és közoktatásügyi minisztérium az egész népművelési ügy országos intézésével és ellenőrzésével. Ekkor kezdődött tulajdonképpen a kormányzat hivatalos részvétele a népművelésben. Ettől az időtől kezdve nemcsak a társadalmi szervek állanak a népművelés szolgálatában, hanem hatósági szervek is.

A népművelést érintő minden kormányrendelet báró Eötvös Józseftől kezdve gróf Klebelsberg Kunóig hangsúlyozta, hogy a népművelési munkában jelentékeny szerepet kell biztosítani a társadalomnak is, mert nem nélkülözhető annak e téren való közreműködése. Ezért a mindenkori kormányzat a népműveléssel komolyan foglalkozó társadalmi egyesületeket mindig erkölcsi és anyagi támogatásban is részesítette.

Csekélységemnek is, akinek szerencséje volt a közelmúltban éveken keresztül a kultuskormányzat népművelési főosztályát vezetni, az volt és ma is az a meggyőződésem, hogy a társadalmi szervek közreműködésére a népművelés terén elsősorú szüksége van a kormányzatnak, mert olyan feladatok megoldására is felhasználhatja, amelyek hivatalos szervekkel alig lennének megoldhatók.

Éppen ezért hívtam életre népművelő munkatársaimmal és barátaimmal 1938-ban a Magyar Népművelők Társaságát. Társaságunk célja a népművelés eszközeinek, módszeres eljárásainak néplelektani, neveléstani és társadalomtudományi vizsgálata, ezzel kapcsolatban az összes dolgozó társadalmi rétegek szabadidejének felhasználására szolgáló módok és tevékenységek megalapozása, végül az idevonatkozó kísérletek eredményeinek összegezése, vizsgálata és népszerűsítése, népművelési itnézmények támo-

gatása és létesítése, külföldi népművelési kapcsolatok létesítése és fenn-tartása, népiünk kultúrszükségleteinek nemzeti alapon való kielégítése.

Társaságunk eszközei: ülések, szakértekezletek, nyilvános előadások, vándorgyűlések és kiállítások, a társaság folyóiratai, egyéb kiadványai és intézményei. Okulva a népművelés szolgálatára alakult kulturális egyesületek sorsából, igyekeztünk kiküszöbölni a hibákat és pótolni a hiányokat, úgy igyekeztünk tehát megszervezni társaságunkat, hogy az az egész országot tervszerűen behálózza s tevékenységünk a magyar nép minden rétegének és korosztályának művelődését szolgálja, és hogy tagjaink ne névleges, hanem tényleges munkásai legyenek a népművelésnek.

Társaságunk szilárd alapja: az ország összes népművelési titkárai, mint rendes tagok, akiknek egyeteméhez (Felvidék, Erdély, Délvidék) most van első ízben szerencsém szólani és élőszóval is felkérni, hogy ne csak belépésükkel, hanem tényleges közreműködésükkel is támogatni szíveskedjenek társaságunkat.

Rendes tagjaink közé számíthatjuk az ország összes királyi tanfelügyelőit, mint a törvényhatósági népművelési bizottságok ügyvezető elnökeit.

Szerencsénk van társaságunk rendes tagjai sorában továbbá a vármegyék alispánjaihoz és a törvényhatósági városok polgármestereihez is, akik a törvényhatósági bizottságok elnökei.

A Vallás- és közoktatásügyi minisztérium népművelési osztályának főnöke, helyettese és munkatársai is megtisztelték és értékelték társaságunkat azzal, hogy rendes tagjai sorába belépjenek.

Azért emeltem ki az eddig felsoroltaknál, hogy „rendes tagok“, mert vannak alapító, tiszteletbeli, levelező és pártolótagjaink is. Rendes tag azonban csak az lehet, aki a népművelés tudománya terén országos viszonylatban elismerésreméltó tevékenységet fejt ki.

Levelezőtagjaink sorába tartoznak a népművelési gondnokok, mint akik a népművelés gyakorlati munkája területén fejtenek ki értékes tevékenységet.

Az eddig előadottakból is méltóztatnak látni, hogy társaságunk szervezete az egész ország területére kiterjed és átfogó.

Az eddig felsorolt tagok azt a látszatot keltik, hogy tagjaink mind hivatásos népművelők. Miért van tehát szükség arra, hogy ezek külön egyesületbe tömörüljenek? Azért, mert annak a számtalan értéknek és hasznos gondolatnak, amely a hivatásos népművelőkben munkájuk közben születik, sok-sok szűrőn kell keresztülfolynia, míg testté és gyakorlati népművelésnél felhasználhatóvá válik. A gondolatokat és terveket egymással közölni és megvitatni kell, szabadon, minden gátlás nélkül, s ezt a folyamatot nem lehet hivatalos iratváltásokkal levezetni. Még így is megtörténik, hogy egy-egy jónak ígérkező kísérlet nem váltja be a belé helyezett reményeket; ez a társaságot működésében nem bénítja, hanem csak újabb munkára serkenti. A hivatalos szervezet azonban ilyen kísérleteket nem engedhet meg magának.

Vannak azonban társaságunknak teljesen független tudós tagjai, akik mélyen átéreztek azt a kötelességüket, hogy a széles magyar néprétegeknek mivel tartoznak és örömmel bocsátják nagy tudásukat működésünk támogatására. Pártolótagjaink pedig munkájukkal szélesítik és mélyítik a népművelés útját.

Társaságunk komoly összeállítása alapján már a megalakulás pillanatában megnyerte a kultuszkormányzat erkölcsi támogatását, amelyért itt ismételten hálás köszönetet mondok báró Wlassics Gyula államtitkár úrnak, aki rendkívüli gazdag és sokoldalú tudásával és nagy látókörével megérezte, hogy felkészült, hozzáértő, önzetlen magyar kultúrmunkások indultak útnak a magyar nép széles rétegeinek erkölcsi, szellemi és értelmi színvonalának emelésére.

Első lépésünk a szellemi gárda összeállítása után a *Magyar Lélek* című folyóiratunk megalapítása volt, a népművelők számára; ez a folyó évben ötödik évfolyamába fordult. Nincs az országnak olyan városa, vagy községe, ahol a népműveléssel foglalkozók hozzá ne juthatnának. Népművelési anyagot, terveket és gondolatokat sugároz ki magából. Havonta 8000 példányban jelenik meg.

Második folyóiratunk a *Szebb jövőt* című képes, 16 oldal terjedelmű leveinte hetilapunk. Ez az idén a harmadik évfolyamába fordult és átlag heti 160.000 példányban jelenik meg. Az 1942. évben azonban 14,150.000 példányban jelentettük meg a „Honvédkarácsony“ mozgalommal kapcsolatban. Ez a lap több mint 1,200.000 leventét nemesen szórakoztatva nevel, oktat, buzdít, lelkesít és ismereteket nyújt számukra. Itt hálás köszönetünk kell kifejezni honvédelmi kormányzatunknak, ahonnan a bizalom társaságunk felé szállott, egy rendkívüli nagyműveltségű és éleslátású férfiú, vitéz Kudriczy István vezérőrnagy úr javaslata alapján, aki előlegezte bizalmát társaságunknak; erre igyekeztünk és igyekszünk továbbra is méltók lenni.

Harmadik lapunk a *Gyermekvilág* címen félhavonként megjelenő, 18 oldalas mélynyomású képes gyermekújság. Ez a lap ma egyéves s ez alatt 900.000 példányban jelentettük meg, 3—12 éves korig terjedő gyermekek számára. Pedagógiai tudással és rendszerességgel szerkesztett közleményei és képei sok-sok tízezer gyermeket gyönyörködtetnek és szórakoztatnak.

Társaságunk volt az első kulturális egyesület, amely a kártékony ponyvairodalom leküzdésére az első hatásos lépést megtette, és pedig nemcsak propagandával, hanem azzal, hogy *Érdekes Regények, Röptében a világ körül* címen megindította 10 filléres áron 100 oldalas kisregénysorozatát, amely egy 64 oldalra terjedő kis regényt és egy 36 oldalra terjedő mélynyomásos képes ismeretterjesztő részt foglal magába. Ezekből a kis regényekből eddig 2,000.000 darabot bocsátottunk útnak. Hogy értékes munkát végeztünk ezzel, annak egyik legnagyobb bizonyítéka a kultuszkormányzat és a nemzetvédelmi minisztérium engedélye és rendelése. A miniszterelnökség sajtóosztálya és különösen annak vezetője, Thuránszky László min. osztályfőnök, most államtitkár úr átérezve működésünk nemzetnevelő értékét, különös erkölcsi támogatásban részesítette és részesíti társaságunkat.

Társaságunknak eddig ismertetett kiadványai rendszeresen, folyamatosan, meghatározott időközökben, állandó engedély alapján jelennek meg.

Az egész ország művelt közönségének és különösen középiskoláink tanárainak és diákjainak, de a falusi olvasóközönségnek is nagy elismerése és méltánylása mellett jelenik meg társaságunk kiadásával *Filléres Magyar Klasszikusok* című kiadványsorozatunk, melynek minden egyes példánya megjelenése után azonnal felvevőre talál. 1,000.000 darabot halad meg ennek a sorozatunknak a példányszáma.

Társaságunk 1941—42—43-ban megjelentetett még tizenegy különféle, földrajzi, néprajzi, zenei, dalkultúrát szolgáló, műkedvelői előadásokat tartalmazó, népművelési előadásokat tartalmazó kiadványt 450.000 példányban. A mai napon* indult útnak társaságunk legújabb kiadványsorozata *A gyermekvilág kiskönyvei* címen 6—14 éves korú fiúk és lányok számára.

Kiadványainkon kívül rendeztünk az ország nagyobb városaiban magasszínvonalú hangversenyeket és irodalmi estéket is.

*

A Magyar Népművelők Társaságáról és annak működéséről nagy vonásokban előadott ismertetésem nem azt a célt szolgálta, hogy ezen a helyen társaságunk érdemeit kidomborítsa, mert a kultusz-kormányzatnak az a kitüntetése és elismerése, hogy erre az országos értekezletre társaságunk működésének ismertetésére előadóként meghívott, társaságunk munkásságának máris teljes elismerését jelenti, hanem egy sokkal messzebbmenő és nagyobb nemzeti cél elérése végett ismertetem szervezetünket és működésünket.

A legmélyebb tisztelettel kérem a kultuszminiszter úr önagyméltóságát az országos értekezlet vezetőjén, Hankiss János államtitkár úr öméltóságán keresztül, mint akit Öccellenciája megbízni méltóztatott az iskolán kívüli népművelés legfőbb vezetésével és irányításával, hogy társaságunk szervezetét és munkáját teljes egészében vegye igénybe nagyarányú terveinek megvalósításánál és támogasson bennünket abban a törekvésünkben, hogy népművelési gondnokait is kivétel nélkül bekapcsolhassuk társaságunk szervezetébe és működésébe, hogy azután majd egy újabb nagy lendülettel az országosan teljesen kiépített szervezettel életrehívjuk a magyar népi kultúrközösség országos intézményét. De tisztelettel kérem a különböző kormányzati ágak, egyházi és társadalmi egyesületek itt jelenlevő igen tisztelt képviselőit is, hogy a szervezetünkről és működésünkről hallott beszámolás alapján, amennyiben azt értékelik, társaságunk erkölcsi támogatását a maguk területén elősegíteni szíveskedjenek.

Nagy idők előestéjén állunk. Mint ezer esztendő s nemzeti fiai, ösztönösen érezzük és csalhatatlan szemekkel látjuk, hogy a nagy nemzetfenntartó néprétegek vallás-erkölcsi alapjuk, ismeretkörük, műveltségük és nemzeti öntudatuk mélységéhez képest fognak a most élet-halálharcot vívó koreszmék valamelyikéhez véglegesen csatlakozni s ezzel a lépésükkel nemzetük életét vagy felemelik, vagy lesüllyeszti.

Örök hála a Mindenhatónak, hogy a koreszmék harcának első pillanatától kezdve a mai napig olyan férfiúval ajándékozta meg nemzetünket, aki csalhatatlan ősi ösztönével, lángoló magyar lelkével, istenadta kiváló tehetségével arra az ezeréves útra vezette vissza nemzetünket, amelynek irányító oszlopán a „Keresztény Független Nemzeti Magyarország” felírás ékeskedik.

A mi Nemzetünk élete is attól függ tehát, hogy a széles magyar néprétegek vallás-erkölcsi mélysége, nemzeti öntudata és értelmi magassága elérje a kellő színvonalat. Hogy ezt elérje, megtartsa, sőt emelje, arra kell összpontosulnia minden népművelési tevékenységnek úgy, ahogy és ahol azt a felelős kormányzat kijelöli. Társaságunk nevében örömmel jelentem be, hogy munkára készen várjuk a rendelkezést és hűségesen teljesítjük kötelességünket.

Antalfia Antal

* A kenesei értekezlet 2. napján.